

DROGER PÅ KROGEN

En kartläggning av narkotikasituationen på Stockholms krogar

Johanna Gripenberg

Mars 2002

RAPPORT NR 20

FÖRORD

STAD-projektet (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) är ett tioårigt projekt vars uppdrag är att identifiera, tillämpa och utvärdera lovande metoder för prevention inom alkohol- och narkotikaområdet. Projektet tillkom 1995 efter en översyn av missbruksvården i Stockholms län, där Landstinget och Stockholms kommun gemensamt beslöt att göra en mer långsiktig satsning på metodutveckling. Projektområdet består av Stockholms läns centrala och västra delar, med ca 300 000 invånare.

Den alkohol- och drogpolitiska situationen i Sverige på 2000-talet kräver att nya metoder för prevention utvecklas. Den tilltagande globaliseringen och Sveriges EU-medlemskap begränsar på en rad viktiga punkter statens möjligheter att föra en tillgänglighetsbegränsande politik. Samtidigt talar allt mer av den internationella forskningen för att det just är på tillgänglighetsområdet som det största framgångarna uppnåtts. Detta understryker behovet av att i lokalsamhället utveckla nya metoder där insatser för att påverka såväl efterfrågan som tillgänglighet vävs samman i nya former för samhällsbaserad prevention.

STAD-projektet arbetar inom tre områden: tidig upptäckt av alkoholproblem och rådgivning inom sjukvården, ansvarsfull alkoholserving på restauranger och förebyggande insatser på ungdomsområdet. Som gemensam nämnare för projektet är en betoning på lokal mobilisering, men också lokalt policyarbete.

Även för utvärderingen av samhällsbaserad prevention krävs metodutveckling. Såväl kvantitativa som kvalitativa metoder krävs, där både processer och effekter följs. Några intressanta frågeställningar är: Hur ser konsumtionsmönstren ut i olika delar av befolkningen? När de preventiva insatserna fram till målgrupperna? Var får tonåringar tag i alkohol och narkotika? Vad tycker läkare och sjuksköterskor om screening för alkoholproblem? Hur mäter man förändringar i våld på restauranger? Kunskapsluckorna är många. I en serie av rapporter kommer vi från STAD-projektet belysa dessa och en rad andra frågor.

I den här rapporten ställs frågan:

Hur ser narkotikasituationen ut på Stockholms krogar och vilka åtgärder krävs för att minska förekomsten av narkotika?

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	SIDNR
FÖRORD	0
SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND	4
SYFTE	6
METOD	6
<i>Urval av målgrupp och val av datainsamlingsmetod</i>	6
<i>Enkätens innehåll</i>	6
<i>Genomförandet</i>	7
RESULTAT	8
<i>Svarsfrekvens och bortfall</i>	8
<i>Kön och ålder</i>	8
<i>Drogförekomst på krogen</i>	8
<i>Inställning till droger</i>	9
<i>Egna erfarenheter med narkotika</i>	10
<i>Skillnader i narkotikamissbruk mellan kön och ålder</i>	12
<i>Förslag för att minska narkotikaförekomst på krogen</i>	13
Utbildning/Information	14
Krogmiljö	14
Policy	15
Polisinsatser	15
Samarbete	16
<i>Övriga synpunkter från restauranganställda</i>	16
<i>Omdöme om enkätfrågorna</i>	17
DISKUSSION	18
SLUTSATS	22
LITTERATUR	22
BILAGOR	
FÖRTECKNING ÖVER TIDIGARE UTGIVNA RAPPORTER FRÅN STAD-PROJEKTET	

SAMMANFATTNING

Syfte. Att kartlägga narkotikasituationen på Stockholms restauranger och att identifiera åtgärder för att minska förekomsten av narkotikamissbruk på krogen.

Metod. Restauranganställda i Stockholm som gått STAD-projektets kurs i ansvarsfull alkoholserving har blivit tillfrågade att anonymt svara på en enkät om narkotikasituationen på krogen. Totalt har 446 besvarat enkäten, 60% män och 40% kvinnor, med en medianålder på 27 år.

Resultat. Åttiofva procent rapporterar att de har sett narkotikapåverkade gäster senaste halvåret på krogen i Stockholm. Nästan hälften, 48%, har sett någon bli *erbjuden* narkotika och 46% har sett någon *ta* narkotika på krogen i Stockholm senaste året. Det är 51% som uppger att de själva har blivit erbjudna narkotika på krogen i Stockholm och det är 60% som någon gång har använt narkotika. Av de svarande har 56% använt hasch/marijuana, 27% kokain, 22% amfetamin och 17% ecstasy. En majoritet av de svarande, 74%, stödjer lagen om att narkotikapåverkade gäster skall avvisas från krogen och 63% instämmer med att det skall vara olagligt att vara påverkad av narkotika. De restauranganställda har många förslag på hur man skall minska narkotikaförekomst på krogen. De påpekar att alla, krogpersonal, gäster och myndigheter behöver mer kunskaper om narkotika. Förändringar i krogmiljön som försvårar användandet av narkotika nämns. En tydlig policy där man markerar att det inte är acceptabelt med droger bland gäster och personal är ett annat förslag. Polisens insatser är uppskattade och man vill ha mer kontakt och besök av polisen på krogen. Förbättrat samarbete på alla olika nivåer; mellan myndigheter, mellan bransch och myndigheter och mellan personalgrupper på krogen är ett återkommande förslag.

Slutsats. Kroganställda i Stockholm rapporterar att det ofta förekommer narkotika på krogen i Stockholm. Efter kartläggningsarbetet blir nästa steg att tillsammans med restaurangbransch och myndigheter utveckla ett handlingsprogram om vilka preventiva insatser som skall satsas på i första hand.

BAKGRUND

Samstämmiga rapporter från olika delar av världen beskriver ett ökande narkotikamissbruk under 1990-talet. Så har också varit fallet i Sverige. Årliga undersökningar genomförda av centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) visar att narkotikaanvändandet bland ungdomar ökar och att ungdomars attityder gentemot narkotika blivit liberalare (CAN 2001).

Även narkotikakommissionen konstaterar i sitt slutbetänkande att både det experimentella missbruket och det tunga missbruket har ökat i Sverige. Detta samtidigt som insatserna mot narkotikan sägs ha minskat. Kommissionen föreslår en modell för förstärkta lokala insatser och förbättrad lokal samordning, samt poängterar nödvändigheten av att utveckla kunskap och testa nya metoder inom det drogforebyggande arbetet. Ett område som uppmärksammats i detta sammanhang har varit restaurangerna. Bland annat rapporterar Stockholmspolisen om en ökad användning av narkotika på krogar både bland personal och gäster. Enligt lag är det olagligt att vara påverkad av narkotika och narkotikapåverkade får inte serveras alkohol på krogen och skall dessutom avvisas från krogen.

I regeringens nypublicerade proposition föreslås att målet för den svenska narkotikapolitiken även i fortsättningen, trots det ökande missbruket, skall vara ett narkotikafritt samhälle. De poängterar vikten av att satsa på och förbättra det förebyggande arbetet (Regeringens proposition 2001).

Mot denna bakgrund planeras nya preventiva insatser i Stockholm, inom ramen för det tioåriga STAD-projektet (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) (Andréasson 1999). Studier kommer att genomföras av såväl epidemiologisk som interventiv karaktär. STAD-projektet har sedan sex år ett samarbete med restaurangbranschen (enskilda krögare, SHR (Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare), HRF (Hotell och Restauranganställdas Förbund)) och berörda myndigheter (Tillståndsenheten, Polisen, Länsstyrelsen, Statens Folkhälsoinstitut (tidigare Alkoholinspektionen)). Initialt har syftet varit att genom utbildning och policyarbete minska berusningsdrickandet och därmed relaterade skador och våldsbrott, och att med vetenskaplig metodik utvärdera effekterna av detta arbete. Interventionen har omfattat utbildning i ansvarsfull alkoholservering för krögare och krogpersonal, och policyarbete på olika nivåer. Såväl kvantitativa som kvalitativa utvärderingar har visat på

betydande framgångar i projektet. Bland annat har servering av alkohol till kraftigt berusade minskat signifikant (Wallin 2002), vidare har alkoholrelaterat våld i interventionsområdet minskat signifikant jämfört med kontrollområdet (Wallin 2002).

Hittills har insatserna fokuserats på alkohol, men av såväl vetenskapliga som verksamhetsmässiga skäl finns nu ett ökat intresse av att utveckla projektet även på narkotikaområdet. Allt fler signaler från våra samarbetsparter, såsom Polisen, restaurangbranschen och Maria Ungdom, tyder på ett växande missbruk av droger på krogarna i Stockholm. På Maria Ungdom har man noterat en ökning av antalet ungdomar som kommit in i ett experimentellt missbruk av narkotika, främst så kallade partydroger (såsom amfetamin och ecstasy) (Maria Ungdom 2001). En vanlig uppfattning är också att flera av de grövre våldsincidenterna på och kring krogarna i Stockholm har ett samband med drogpåverkade gäster. Befolkningen i Stockholm tycker att narkotikapåverkade gäster skall avvisas från krogen. Hösten 1999 genomförde STAD-projektet en befolkningsstudie i samarbete med TEMO. Bland annat undersöktes Stockholmsbornas inställning till olika åtgärder för att förhindra bråk på restauranger. Av de svarande är 66% positiva till att polisen avvisar drogpåverkade gäster och nästan alla, 96%, är positiva till att restaurangerna avvisar narkotikapåverkade gäster. Resultatet från denna studie visar att Stockholmsborna tycker att narkotikapåverkade gäster på krogen är ett problem (Wallin 2001). Dessa förhållanden – utöver en rad andra – talar nu för att även inkludera narkotikaprevention i projektet.

För att kunna planera vilka förebyggande åtgärder som är lämpliga är det viktigt att ha en bra bild av hur narkotikasituationen ser ut på Stockholms krogar. Inga systematiska undersökningar som beskriver narkotikaförekomst på krogen i Stockholm har tidigare genomförts. Vårt första steg blev därför att kartlägga förekomsten av narkotika på krogarna i Stockholm och identifiera möjliga preventiva insatser. I kartläggningen ingår dels en serie djupintervjuer med nyckelpersoner inom området som redovisas i en separat rapport, dels en enkätstudie, som redovisas här.

SYFTE

Syftet med den här studien är att kartlägga narkotikasituationen på Stockholms krogar och att identifiera åtgärder för att minska förekomsten av narkotikamissbruk i restaurangmiljöer.

METOD

Urval av målgrupp och val av datainsamlingsmetod

Restauranganställda i Stockholm valdes ut som målgrupp eftersom de anses ha en god uppfattning om narkotikasituationen på krogen. För att kunna studera omfattningen av problemet valde vi enkätmetoden som lämpar sig väl för att kunna göra kvantitativa bedömningar. STADs tidigare studier har visat att det är svårt att få en bra svarsfrekvens på enkäter skickade till krogpersonal. Det saknas också heltäckande register över restauranganställda. Få är fackligt anslutna och omsättningen på personal är hög. Enkätstudier genomförda i klassrumsmiljö visar en hög svarsfrekvens jämfört med när enkäter skickas hem. Målgruppen för studien avgränsades därför till restaurangpersonal som under perioden våren till hösten 2001 medverkade i STADs utbildning i ansvarsfull alkoholservering. Utbildningen begränsar sig till Stockholms krogar. Deltagarna kommer från olika restaurangtyper såsom bar/pub, matrestauranger, nattklubbar och hotell.

Enkätens innehåll

De flesta frågor i enkäten har fasta svarsalternativ plus en rad för övriga kommentarer. I inledningen ställs demografiska frågor om kön, ålder, arbetslivserfarenhet i restaurangbranschen och yrke. Ingen fråga ställdes om vilken typ av krog den svarande arbetar på för att kunna garantera anonymitet. Därefter följer frågor om narkotikasituationen på Stockholms krogar och inställning till narkotika. Nästa del omfattar individens egna erfarenheter med narkotika, såsom vilka droger man blivit erbjuden och vilka droger man använt. Frågorna om narkotikaerfarenhet liknar frågorna i CANs månstringsundersökning. I en öppen fråga får de svarande ge förslag på åtgärder för att minska narkotikamissbruk bland gäster och personal (bilaga 1). Medlemmarna i STAD-projektets referensgrupp och andra representanter från både myndigheter och bransch har gett synpunkter på enkätens innehåll och utformning innan den slutgiltiga versionen fastställdes.

Genomförandet

Enkätundersökningen genomfördes alltid före den narkotikaföreläsning som ingår i kursen för att förhindra eventuell påverkan av föreläsningen. Representanter från STAD-projektet presenterade syftet med enkätundersökningen och poängterade noggrant att medverkan var frivillig och helt anonym. Innan enkäten delades ut blev kursdeltagarna ombudda att flytta isär för att försäkra anonymiteten. När enkäten var ifylld, efter 10-15 minuter, stoppade deltagarna ner den i ett kuvert som förseglades och samlades in.

RESULTAT

Svarsfrekvens och bortfall

Totalt har 446 restauranganställda från ett 60-tal restauranger i Stockholm fyllt i enkäten. Alla kursdeltagarna var villiga att svara på enkäten och det var ingen som lämnade in ett helt tomt formulär. Med andra ord var det inget externt bortfall. Däremot förekommer internt bortfall dvs. att vissa har valt att inte svara på några frågor. När det gäller de demografiska uppgifterna är det endast ett fåtal som valt att inte uppge kön, ålder och arbetslivserfarenhet i branschen. På frågorna om drogförekomst på krogen uppnår bortfallet knappt en procent. Det interna bortfallet är högst på de mer privata frågorna om egna erfarenheter med narkotika, som vilka droger man blivit erbjuden och vilka droger man använt. Dock är bortfallet inte högre än sju procent på någon av dessa frågor.

Kön och ålder

Könsfördelningen bland de svarande var 60% (264) män och 40% (179) kvinnor. Ålder varierade från 18 år till 72 år, med en medianålder på 27 år. Arbetslivserfarenhet i restaurangbranschen hade en bred spännvidd från 1 månad till 45 år. Mediantiden i branschen var 6 år. Flera olika yrkeskategorier är representerade och många av de svarande kryssade i flera kategorier. Majoriteten av de svarande uppger att de är serveringspersonal. Det är 8% (36) som är krögare och 21% (94) har andra chefspositioner såsom restaurangchef/driftsansvarig. Nästan 6 procent (26) är ordningsvakter (förordnade av polisen) och ytterligare dryga 6% (30) är entrévärdar.

Drogförekomst på krogen

På frågan om det finns mer eller mindre narkotika på krogen i Stockholm idag jämfört med för 5 år sedan tror 45% att det finns mer idag, 1.5% att det finns mindre och 9.5% att det inte är någon skillnad. Fyrtiofyra procent uppger att de inte vet om det finns mer eller mindre narkotika. Många påpekar att de inte kan uttala sig eftersom de inte har jobbat i branschen i fem år eller att de inte bott i Stockholm så länge. Några kommenterar frågan med att narkotikan idag har spritt sig till alla grupper i samhället. Narkotikan förekommer i större utsträckning bland alla kategorier av människor som går på krogen idag. En stor majoritet, 83%, uppger att de har sett narkotikapåverkade gäster på krogen i Stockholm det senaste halvåret, och 43% ser narkotikapåverkade gäster varje vecka eller oftare. Fjorton procent ser

narkotikapåverkade gäster nästan varje kväll. På frågan om det är lätt att se om en gäst är narkotikapåverkad svarar en tredjedel att det är lätt eller mycket lätt, en tredjedel att det varken är lätt eller svårt och en tredjedel att det är svårt eller mycket svårt. Det är många som påpekar att det är flera faktorer som spelar in om man skall upptäcka narkotikapåverkan, till exempel vilken drog och mängden av drogen. Vissa droger som ecstasy och amfetamin kan vara lättare att upptäcka och ju högre dos av drogen som intagits desto lättare är det att urskilja narkotikapåverkan. Ungefär hälften, 48%, har sett någon bli *erbjuden* narkotika på krogen i Stockholm och nästan lika många, 46%, har sett någon *ta* narkotika på krogen det senaste året. Det är 6% som uppger att de har sett någon ta narkotika på krogen senaste veckan. En deltagare skriver att ”*Ett par killar ville ha ett glas vatten till sina piller.*”

Inställning till droger

Enligt alkohollagen får narkotikapåverkade gäster inte vistas på krogen och skall därmed avvisas. Majoriteten av de svarande, 74%, stödjer lagen och menar att narkotikapåverkade gäster alltid skall avvisas från krogen. En femtedel, 20%, instämmer med påståendet att narkotikapåverkade gäster skall avvisas endast om de missköter sig. Det är endast 2% som inte tycker att narkotikapåverkade gäster skall avvisas och 4% som svarar vet ej. På frågan om de skall vara olagligt att vara påverkad av narkotika tycker 63% att det skall vara olagligt. En femtedel, 21%, anser att det inte skall vara olagligt och 16% vet ej. Många kommenterar att det beror på vilken drog. Narkotikapåverkan av hasch och marijuana borde vara lagligt anser en del. När det gäller legalisering av narkotika är det stora flertalet, 87%, motståndare. Sex procent tycker att narkotika skall vara lagligt på samma sätt som tobak och alkohol och ytterligare 7% är osäkra. Här tas återigen hasch och marijuana upp och några anser att framförallt dessa droger kan legaliseras.

Som tidigare nämnts är det 83% av krogpersonalen som ser narkotikapåverkade gäster på krogen och 74% som tycker att narkotikapåverkade gäster alltid skall avvisas från krogen. Det är då intressant att notera att det är 45% som någon gång bett en narkotikapåverkad gäst att lämna krogen, och det är 30% som gjort det flera gånger. Andelen är betydligt högre för vakterna där 73% har bett narkotikapåverkade gäster lämna krogen. Här kommenteras att det är svårt att vara helt säker på att någon är narkotikapåverkad och att man inte vill avvisa någon om man är osäker. Några uttrycker rädsla för konsekvenserna som kan uppstå när man avvisar narkotikapåverkade. Även om de svarande inte personligen har bett gästen lämna

lokalen kan de ha bett någon annan till exempel vakten om detta. Vi vet att 46% av de tillfrågade har sett någon ta narkotika. På frågan om vad de skulle göra om de skulle se någon ta narkotika kunde de tillfrågade välja flera svarsalternativ. Den vanligaste åtgärden är att kontakta dörrpersonal, vilket 66% kryssade för. Att kontakta en chef eller annan kollega skulle 50% göra. Det är 39% som vill ringa polisen, 3% vet inte vad de skulle göra och 3% som väljer att göra ingenting. Några kommenterar att de pratar med dörrpersonalen som i sin tur får avgöra om polisen skall kontaktas. Andra påpekar att deras första steg är att själva konfrontera den narkotikapåverkade och om problem uppstår då tillkalla hjälp.

Egna erfarenheter med narkotika

Krogpersonal diskuteras ofta som en utsatt yrkesgrupp när det gäller att komma i kontakt med och bli erbjuden narkotika. Det var därför av intresse att inkludera frågor om krogpersonalens egna erfarenheter med narkotika. Sjuttiosju procent har någon gång blivit erbjudna narkotika. Den narkotika som flest hade blivit erbjuden någon gång var hasch/marijuana, 71%. Erbjudandet av andra droger var; kokain 44%, ecstasy 38%, amfetamin 36%, sömnmedel eller lugnande medel 24%, LSD 20%, hallucinogena svampar 16%, rökheroin 7% och heroin i injektionsform 2% (tabell 1). Vidare hade 9% blivit erbjudna andra typer av narkotika. Under kategorin andra droger nämns efedrin (5), GHB (2), special K (2), ketamin (2), katalay (2), PCP, poppers, kat, värktabletter och tändgas.

Tabell 1. Har du någon gång blivit erbjuden något av följande narkotika? Procentuell fördelning bland krogpersonal.

	Ja, en gång %	Ja, flera ggr %	Total andel erbjuden narkotika % (n=431)
Hasch/Marijuana	15	56	71
Amfetamin (eller liknande centralstimulantia)	10	26	36
Kokain	10	34	44
Heroin i injektionsform	1	1	2
Heroin i rökform	4	3	7
Ecstasy	14	24	38
LSD	8	12	20
Hallucinogena svampar	5	11	16
Sömnmedel eller lugnande medel (rohypnol, valium m fl)	8	16	24
Annan typ av narkotika...	2	7	9

Det vanligaste stället att bli erbjuden narkotika på var hos vänner med 58%, följt av utomlands 52%, på krogen 51%, på gatan 24%, på rave fest 13%, jobbet 11% och andra ställen 7%. Andra exempel på ställen där narkotikaerbjudande skett är skolan, tunnelbanan, konsert, festivaler, badhus, korvmoj, tåg, plattan, landsorten, skogen och camping. Hälften, 51%, svarar att de har blivit erbjudna narkotika på krogen i Stockholm och 12% att de har fått ett erbjudande senaste månaden. Några kommenterar att det tas för givet att all krogpersonal håller på med droger och därför blir man ofta erbjuden. En person nämner att hon har blivit erbjuden narkotika som dricks under arbetet.

Av de tillfrågade uppger 60% att de har använt narkotika. Den drog som krogpersonal har använt i störst utsträckning är hasch/marijuana. Det är 56% som uppger att de någon gång använt hasch/marijuana. Av de svarande har 25% använt hasch/marijuana mer än 5 gånger och 11 % har använt hasch/marijuana mer än 20 gånger. Den näst vanliga drogen är kokain som 27% någon gång använt. Amfetamin har 22% använt, ecstasy 17%, sömnmedel/lugnande 14%, svampar 8%, LSD 7%. Det är fyra personer som använt rökheroin men däremot ingen som använt heroin i injektionsform. Fem procent har använt annan typ av narkotika. Andra droger som nämns är efedrin (3), GHB (2), ketamin, opium, poppers, special K, koffeintabletter och treo comp (tabell 2). Det är också av intresse att ta reda på när narkotika användes senast. Åtta procent uppger att de har använt narkotika senaste månaden, 27% att de har använt narkotika senaste året och 33% uppger att det var flera år sedan de använde narkotika.

Tabell 2. Har du använt något eller några av följande narkotika? Procentuell fördelning bland krogpersonal.

	En gång %	2-4 ggr %	5-20 ggr %	Mer än 20 ggr %	Total andel använt narkotika % (n=420)
Hasch/Marijuana	13	18	14	11	56
Amfetamin (eller liknande centralstimulantia)	9	5	5	3	22
Kokain	10	6	7	4	27
Heroin i injektionsform	0	0	0	0	0
Heroin i rökform	.5	.2	.2	0	1
Ecstasy	6	5	2	4	17
LSD	4	1	1	1	7
Hallucinogena svampar	4	3	0	1	8
Sömnmedel eller lugnande medel (rohypnol, m fl)	4	5	3	2	14
Annan typ av narkotika...	2	1	1	1	5

När det gäller var man har använt narkotika så har 47% använt narkotika hos vänner, 35% har använt narkotika utomlands, 25% på krogen, 17% hemma, 8% på rave fest, och 5% på arbetsplatsen. Knappa 4% uppger att de använt narkotika på annat ställe såsom skolan (2), konsert, gymmet, och privata fester. Det är 20% som rapporterar att de har använt narkotika på en Stockholmskrog någon gång, och 11% att de har använt narkotika flera gånger på Stockholms krogar. De tre vanligaste anledningarna till att vilja pröva narkotika är nyfikenhet (55%), att man blev bjuden (19%), att man var full och inte hade riktig koll på vad man gjorde (10%).

Skillnader i narkotikamissbruk mellan kön och ålder

Det är få skillnader mellan könen. Den enda skillnaden som noterats är att männen har en liberalare inställning till narkotika. Det är en större andel kvinnor, 67% jämfört med 59% för männen, som tycker att det skall vara olagligt att vara påverkad av narkotika. Av kvinnorna är 92% mot en legalisering av narkotika jämfört med 85% av männen. När det gäller egna erfarenheter med narkotika, såsom blivit erbjuden och/eller använt narkotika, är det inga skillnader mellan män och kvinnor.

Om man delar in de svarande i två åldersgrupper, under 30 år eller 30 år och över, ser vi skillnader. Av de som är under 30 år är det 38% som använt narkotika senaste året jämfört med 10% för de som är äldre. Det är en större andel i den yngre åldersgruppen (64%) som någon gång använt narkotika jämfört med den äldre (51%) (tabell 3).

Tabell 3. Andelen som använt narkotika någon gång, använt narkotika senaste året och för flera år sedan fördelat på två åldersgrupper, <30 år och >=30 år.

Åldersgrupp	Använt narkotika senaste året	Använt narkotika för flera år sedan	Total andel som använt narkotika någon gång	Antal n=414
<30 år	38 %	26 %	64 %	257
>=30 år	10 %	41 %	51 %	157

Om man jämför gruppen restauranganställda som använt narkotika senaste året med de som aldrig använt narkotika finner man att av användarna är det en större andel som sett narkotikapåverkade gäster, sett någon bli erbjuden narkotika och sett någon ta narkotika på krogen i Stockholm. Av de som använt narkotika senaste året är det 57% som tycker att narkotikapåverkade gäster skall avvisas jämfört med 82% för icke-användarna. Vidare är det

endast 39% av de som använt narkotika senaste året som tycker att det skall vara olagligt att vara påverkad av narkotika. Av de som aldrig använt narkotika är den andelen 71%. Av de som använt narkotika senaste året är det en större andel som tycker att det är lätt eller mycket lätt att se om någon är narkotikapåverkad, men de har i mindre utsträckning än icke-användarna bett narkotikapåverkade gäster lämna lokalen. Det är också en större andel av narkotikaanvändarna som anser att det finns mer narkotika idag jämfört med för 5 år sedan (Tabell 4). Fyrtiosju procent av de som använt narkotika senaste året har använt narkotika på krogen i Stockholm.

Tabell 4. Andelen som instämmer med olika påståenden om narkotika. (Jämförelser mellan kroganställda som använt narkotika senaste året med de som aldrig använt narkotika.)

	Andelen av de som använt narkotika senaste året som instämmer. % (n=113)	Andelen av de som aldrig använt narkotika som instämmer. % (n=135)
Det finns mer narkotika idag jämfört med 5 år sedan	51	41
Jag ser narkotikapåverkade gäster varje vecka eller oftare	58	36
Jag har sett någon bli erbjuden narkotika senaste veckan	18	5
Narkotikapåverkade gäster skall alltid avvisas från krogen	57	82
Det skall vara olagligt att vara påverkad av narkotika	39	71
Jag har bett en narkotikapåverkad gäst lämna krogen där jag jobbar	35	52

Förslag för att minska narkotikaförekomst på krogen

En av de viktiga frågorna som besvarats i den här enkäten är vad krogen kan göra för att minska narkotikamissbruk bland gäster och personal. En stor majoritet valde att skriva ner flera förslag på hur man kan förebygga narkotikaförekomst på krogen. Förslagen kan kategoriseras in i fem huvudområden, utbildning/information, krogmiljö, policy, polisinsatser och samarbete. De kursiverade citaten är restaurangpersonalens nedskrivna kommentarer.

Utbildning/Information

Många av förslagen från de restauranganställda handlade om att mer kunskap behövs för att kunna minska förekomsten av narkotika på krogen. De menar att alla, det vill säga inte bara krögare, restauranganställda och dörrpersonal utan även deras gäster och myndighetspersoner, måste få information och utbildning om narkotika. Tecken på narkotikapåverkan, preparatkännedom, narkotikamissbrukets konsekvenser, hur man handskas med narkotikapåverkade gäster, vad man har för befogenheter som vakt och personal och hur man förebygger narkotikarelaterade problem anges som exempel på kunskap att förmedla. En grupp som många påpekar är speciellt viktig att utbilda är vaktpersonalen. Om vakterna är duktiga på att identifiera narkotikapåverkan kan påverkade gäster stoppas redan i entrén. En fördjupad utbildning i narkotika för krogpersonal önskas. Åtskilliga nämner att man kan nå och utbilda gäster genom mediasatsningar och information på krogarna.

”Jag tycker att det ska vara lika självklart att på något sätt prövas i narkotikafrågor i samband med tillståndsansökan och att det sedan görs kontinuerliga kontroller utav krögarens kunskaper och anställda.” (Manlig ordningsvakt)

Krogmiljö

Ett förslag som flera lyfte fram är att man skall göra det så svårt som möjligt att vara narkotikapåverkad och att ta narkotika inne på krogen. På framförallt två kritiska områden, vid entrén och toaletterna, kan man göra många åtgärder. Exempel på konkreta åtgärder som föreslås är att ha bra belysning och en noggrann kontroll så att man inte släpper in narkotikapåverkade gäster. Andra förslag är att prata med gästerna, ställa frågor, titta gästerna i ögonen och observera andra tecken på narkotikapåverkan. Kameraövervakning vid entrén kan ytterligare förebygga problem. Några påpekar att det är för många narkotikapåverkade gäster som kommer in på krogen idag. Man kan göra många insatser för att försvåra droganvändandet på toaletterna, ta bort alla tänkbara sniffytor tex. toalettlock, installera ett fläktsystem så att man inte kan lägga upp pulver, mindre toaletter (där endast en person får plats) och toalettvärdar. Att överhuvudtaget ha bättre kontroll i hela lokalen genom att låta vakter rotera, ordentligt med personal och inga mörka undanskymda hörn nämns också. En del påpekar att valet av musik kan ha ett samband med hur mycket narkotika som förekommer på krogen.

”Större uppmärksamhet hos ordningsvakter/entrévärdar. Ha en eller flera i dörrstyrkan som är specialutbildade i just narkotikaområdet. Släpp inte in en

narkotikapåverkad gäst. Man tar inte en drog innan man går ut om man är osäker på om man kommer in då. Inga undanskymda ställen där det går att bruka narkotika obemärkt.” (Manlig bartender)

Policy

Många underströk att det är viktigt att krogarna har en uttalad policy när det gäller narkotika både för gäster och personal. Krögaren själv har ett stort ansvar och om krögaren markerar tydligt att det inte är acceptabelt med droger bland gäster och personal blir det svårare för gästen och den anställde att missbruka. Några föreslog att personalen borde skriva på ett avtal där man förbinder sig att inte använda narkotika och menade vidare att obligatoriska drogtestar bland krogpersonal skulle vara ett viktigt verktyg för att minska droganvändandet bland personalen. Det är viktigt att krogen aktivt proklamerar mot droger t. ex. med trendig marknadsföring på skyltar vid entrén och på toaletterna. Personalen skall ha klara riktlinjer för hantering av narkotikarelaterade problem. All narkotikamisstanke bör rapporteras till polisen och den gäst som använt eller överlåtit narkotika på en krog skall portas.

”Informera personalen om hur vi på vår krog skall hantera saken, samt vilka åtgärder som görs om användandet sker inom personal. Vara uppmärksamma på våra kroggäster och verkligen anmäla vid varje tillfälle det inträffar att man kommer i kontakt med det. För man ska inte tolerera drogpåverkade i sin arbetsmiljö.”
(Kvinnlig bartender)

Polisinsatser

En återkommande kommentar är att krogpersonalen vill ha mycket mer kontakt och besök av polisen. De önskar fler poliser oftare inne på krogarna, både civila och uniformerade. Några påpekar att narkotikarazzior borde ske regelbundet och föreslår att knarkhundar används i dörren. Det påpekas också att det behövs bättre narkotikautbildning på polishögskolan och att fler poliser i tjänst behöver narkotikautbildning. Ett flertal menar att det inte skall belasta krogen när man tillkallar polis för då undviker man att ringa nästa gång. Det är gästen som begått en kriminell handling och inte krogen. Det är viktigt att ha en bra dialog och ett nära samarbete mellan krogen och polisen. När krogen har tillkallat polis som lett till ett gripande vill man gärna få information om följderna.

”Uppmärksamma politiker på att det måste satsas polisiära resurser just mot detta problem som är väldigt utbrett. Narkotikan är idag vardag i krogmiljö. Förr var det några få gäster; kändisar, gangsters och kroganställda som brukade narkotika, idag är det något av en ”Svenssonvara”! ” (Manlig ordningsvakt)

Samarbete

Ett ord som är ständigt återkommande i krogpersonalens nedskrivna kommentarer är samarbete. För att minska narkotikamissbruk på krogen måste alla hjälpas åt. Förbättrat samarbete måste ske på alla olika nivåer; mellan myndigheter, mellan bransch och myndigheter och mellan personalgrupper på krogen såsom mellan serveringspersonal och dörrpersonal. Det är viktigt att man på en krog samarbetar och kommunicerar med varandra. Cheferna måste vara tydliga och ha en bra relation till alla anställda. Flera nämnde att om serveringspersonalen och dörrpersonalen har ett bra samarbete har man lättare att upptäcka och förebygga narkotikarelaterade problem på krogen. Vikten av samverkan mellan restaurangbranschen och myndigheter var det flera som tryckte på. Alla måste veta vilka regler det är som gäller och tillsammans föra ut budskapet att det inte är accepterat att narkotika förekommer på krogen. För att nå så många som möjligt föreslås media som informationskanal.

”Att personalen har ett bra samarbete - att de kan prata med varann. Att krogen och polisen har ett bra samarbete också – det är viktigt. Samarbeta med alla myndigheter, vakter, personalen.” (Kvinnlig servitris)

Övriga synpunkter från restauranganställda

Ytterligare nedskrivna kommentarer från kroganställda som är viktiga att nämna är det låga priset på narkotika idag och många människors, framförallt ungdomars, liberala inställning till narkotika. Det finns vissa av de svarande, dock endast ett fåtal, som har en mer uppgiven inställning till att ta tag i narkotikaproblemen på krogarna. Det påpekas också att kroganställda är en riskutsatt grupp på grund av deras arbetsmiljö.

”Man måste tänka på prisbilden, så länge det är billigare att ta narkotika än en drink så kommer vi att ha problem. I ett samhälle som mycket kretsar runt pengar och status så blir det lättare att ta en billigare drog. Och då kan man ändå vara ute mycket.”
(Manlig restaurangchef)

”Införa drogtester. Men problemet är ju att narkotika är ett prisvärt alt. till alkohol + att det ger ett mervärde upplevelsemässigt som alkohol aldrig kan ge. Köper jag ett gram kokain (ca: 1000 kr) räcker det en kväll. Ska jag ut och dricka en kväll lägger jag lätt 1500 kr. Kombinerar jag kokainet med lite valium är jag bara trött dan efter och inte bakfull. Kommer man inte tillrätta med det problemet kan Sverige aldrig bli narkotikafritt.” (Manlig servitör)

”Jag tror att det är bättre att börja förmå de yngre så att attityden till narkotika överhuvudtaget ändras. Det har blivit en mycket mer liberal narkotikasyn hos ungdomar nu än vad det var för 10 år sedan.” (Kvinnlig bartender)

”För personal: ordentliga raster, mat (bra mat) så att man får energi, bra arbetscheman + info om lagar & biverkningar.” (Kvinnlig servitris)

Omdöme om enkätfrågorna

Enkäten berör ett område som kan vara känsligt att undersöka. Narkotika är olagligt och all hantering är därmed kriminell. Därför var det viktigt att ta reda på hur de restauranganställda uppfattade enkäten. Sjuttio två procent tyckte att frågorna var bra eller mycket bra, 23% tycker att frågorna var varken bra eller dåliga, en procent tyckte frågorna var dåliga, och en halv procent tyckte frågorna var mycket dåliga. Vi var oroliga för att frågorna skulle anses för privata, men endast tre procent svarade att frågorna var för personliga.

DISKUSSION

Restauranganställda i Stockholm rapporterar att det förekommer mycket narkotika på krogen i Stockholm. Åttiotvå procent har sett narkotikapåverkade gäster senaste halvåret på krogen och 14% ser narkotikapåverkade gäster varje kväll. Nästan hälften, 48%, har sett någon bli *erbjuden* narkotika och 46% har sett någon *ta* narkotika på krogen i Stockholm senaste året. När man tittar internationellt finns det inte mycket annan forskning om krogen och narkotikaförekomst att göra jämförelser med. I en nypublicerad artikel från Norge har restauranganställda i Bergen fått svara på en enkät om krogrelaterade problem. En fråga rör om man har misstänkt att gäster har varit narkotikapåverkade de senaste 12 månaderna. De som jobbar på dansställen rapporterar högsta frekvensen, där åtta av tio dansställen uppger misstanke om narkotikapåverkade gäster. För pubar är det sju av tio och på restauranger och caféer är det hälften som anger detsamma. Dessutom finner man i Bergenstudien att ju lägre genomsnittsålder på gästerna desto oftare misstänker personalen narkotikapåverkade gäster (Virtanen 2001).

Sextio procent av de restauranganställda som besvarat enkäten har någon gång använt narkotika. Detta kan jämföras med en befolkningsstudie som genomfördes 1996 i Stockholms län där andelen som någon gång använt narkotika var 15% av kvinnorna och 25% av männen. Bland befolkningen i Stockholms län finner man att kvinnor har använt narkotika i lägre utsträckning än männen, men bland restauranganställda är det inga könsskillnader. När man jämför narkotikaanvändandet senaste året har 27% av restauranganställda jämfört med tre procent av befolkningen använt narkotika senaste året. Den åldersgrupp av Stockholms befolkning som använt narkotika i störst utsträckning de senaste 12 månaderna är 18-24 åringar. I denna grupp har 7.4% av kvinnorna och 11% av männen använt narkotika senaste året (Hvitfeldt, 1996). I samma åldersgrupp 18-24 åringar i den här studien är det 41% av restaurangpersonalen som använt narkotika senaste året. Sverige har i jämförelse med andra länder i Europa en lägre användning av narkotika. Om man jämför med England som har den högsta rapporterade användningen av droger är det 52% av befolkningen som uppger att de använt droger (HMSO 1999). Tio procent av befolkningen i England har använt narkotika det senaste året (Macdonald 1999).

Narkotikasituationen på Stockholms krogar är oroande eftersom det bland gäster och personal finns många som använder narkotika. Samtidigt finns klara signaler från både krögare och

personal att man vill ta krafttag mot narkotikan, vilket är en bra grund för att utveckla ett handlingsprogram för att minska narkotika på krogen.

Det finns en rad tänkbara anledningar till varför narkotikaanvändande är mycket högre bland restauranganställda i Stockholm jämfört med Stockholms befolkning. Det kan bero på att krogpersonal kommer i kontakt med mycket narkotika i sin arbetsmiljö och därför får fler erbjudanden och därmed större möjligheter att prova narkotika. Arbetssituationen med mycket stress och sena arbetstider påverkar många gånger hela livsstilen. Kanske är det så att en viss typ av människor som är mer intresserade av att testa/använda droger söker sig till en bransch som restaurangbranschen där narkotika förekommer i högre utsträckning jämfört med många andra yrken. De som själva har använt narkotika har lättare att upptäcka om någon är narkotikapåverkad och ser mer narkotikarelaterade händelser på krogen såsom narkotikaerbjudanden och intag av narkotika. De är däremot mindre benägna att avvisa narkotikapåverkade gäster. De här resultaten är inte speciellt förvånande. Har man själv använt droger känner man antagligen bättre till tecken och symtom på narkotikapåverkan, hur man får tag i narkotika, hur man tar det, vilka andra som kan tänkas använda droger och man är mer liberalt inställd till att droger förekommer på krogen.

De droger som restauranganställda rapporterar att de blivit erbjudna och använt i störst utsträckning är cannabis, kokain, amfetamin och ecstasy. De tre förstnämnda är de droger som också är vanligast bland Stockholms befolkning fast inte i lika stor utsträckning. Däremot hade ecstasy använts av knappt en procent av Stockholmsarna jämfört med 17% av restauranganställda. Kokain, amfetamin och ecstasy är kategoriserade som partydroger och internationella studier har visat att de förekommer i hög utsträckning på så kallade "rave" dansställen. I en undersökning genomförd på rave-ställen i Scotland rapporterade 80% av gästerna att de har använt ecstasy och amfetamin (Riley 2001).

Enligt alkohollagen får narkotikapåverkade personer inte serveras alkohol och skall avvisas från krogen. En klar majoritet av restauranganställda, 74%, tycker att narkotikapåverkade gäster alltid skall avvisas från krogen. År 1988 blev det olagligt att vara påverkad av narkotika med böter som konsekvens. Lagen skärptes 1993 med upp till 6 månaders fängelse i straffskalan. Skärpningen av lagen gör det möjligt för polisen att begära provtagning för narkotikapåverkan, vilket inte var möjligt med endast böter som straff. Ett resultat av lagskärpningen är att polisen nu kan jobba mer effektivt på krogarna och ingripa när gäster är

synbart påverkade av droger. I Stockholm är det flera grupper inom polisen; kroggruppen, ravekommissionen och närpoliserna som arbetar aktivt för att få bort narkotikan från krogarna. De restauranganställda som svarat på enkäten uppskattar polisens insatser och efterfrågar mer polisiära insatser och ett närmare samarbete med polisen. Hårdare kontroller och sanktioner för den som brukar droger nämns som åtgärder för att minska narkotika på krogen. Däremot tycker man inte att restaurangerna skall lastas för gästernas narkotikabruk. Som tidigare nämnts så kommenterar flera av de svarande att en krog skall kunna anmäla narkotikabrott utan att detta används mot krogen. Om så är fallet är man mindre angelägen att anmäla narkotikamisstanke.

Det är av intresse att notera att många av de kroganställda tycker att restaurangerna skall ta en tydlig ställning mot narkotika både när det gäller gäster och personal. Krogarna skall ha klara riktlinjer för hur narkotikarelaterade problem skall hanteras. Flertalet menar att obligatoriska drogtestar av personalen vid nyanställning och vid misstanke skulle minska droganvändandet bland personalen. Detta är ett exempel på en viktig policyfråga som bör diskuteras inom ramen för ett åtgärdsprogram mot narkotika på krogen.

En stor majoritet av de restauranganställda tycker att narkotikapåverkade gäster skall avvisas. Dessutom har de många förslag på hur man skall minska narkotikaförekomst på krogen. Restauranganställda i Stockholm efterfrågar mer kunskaper om narkotika och föreslår en omfattande narkotikautbildning för krogpersonal. En speciellt viktig grupp att fokusera på är enligt de svarande vaktpersonalen. Man hävdar att narkotikaförekomsten på krogen skulle minska ifall narkotika stoppades redan vid entrén. Det är många relativt enkla förändringar i den fysiska miljön som nämns för att försvåra narkotikaanvändandet på krogen, såsom att se till att det inte finns några ytor på toaletterna att lägga upp droger på, installera fläktar samt bättre belysning.

Studiens begränsningar är viktiga att nämna. De som har besvarat enkäten är inte slumpmässigt utvalda, vilket begränsar möjligheterna att generalisera resultaten. Vi kan inte utifrån den här studiens resultat med säkerhet uttala oss om narkotikasituationen på Stockholms krogar. De som har svarat på enkäten är restauranganställda som kommer från krogar som skickar sin personal på STADs utbildning i ansvarsfull alkoholservering. Det kan vara så att restauranger som deltar i utbildningen skiljer sig från andra, vilket i så fall skulle försvåra generaliseringen av resultaten. De restauranger som deltar i utbildningen har dels

anmält sig av eget intresse och dels blivit uppmanade av myndigheter att delta. I och med Stockholms kommuns krav i det senaste alkoholpolitiska programmet december 1999, så måste alla restauranger som vill ha öppet efter klockan 01.00 utbilda sin personal i ansvarsfull alkoholservering. Trots dessa begränsningar är det dock rimligt att anta att resultaten ger en förhållandevis god bild av narkotikasituationen i Stockholms innerstad.

Enkäten var anonym och endast några få demografiska data efterfrågades; kön, ålder, tid i branschen och yrkestitel. Vilken typ av krog den anställda jobbar på utelämnades för anonymitetens skull. Vi kan därför inte studera eventuella skillnader mellan olika typer av krogar, exempelvis om narkotika förekommer på vissa typer av restauranger i större utsträckning än andra. Det framgår visserligen från personalens kommentarer att narkotika är vanligare på nattklubbar, vilket är detsamma som rapporterades från Bergen. En del av de svarande i vår studie har valt att inte svara på vissa frågor. Detta gäller framförallt de mer personliga frågorna om egna erfarenheter med narkotika, dock är bortfallet endast 6 %.

Efter att ha sökt i forskningslitteraturen har vi fått konstatera att prevention av narkotikarelaterade problem på krogen inte studerats vetenskapligt i någon större omfattning. Några artiklar beskriver kartläggningar och effekter av ecstasy, men även andra droger på ravefester samt problematiken med specifika droger tex. ketamin och rohypnol (Pedersen 1999, Riley 2001, Tossman 2001, Shewan 1999, Winstock 2001). Däremot är ansvarsfull alkoholservering som förebyggande insats i restauranglivet väldokumenterat. Resultat från internationella studier visar att alkoholförebyggande insatser på krogen kan minska alkoholrelaterade problem såsom minskat antal trafikolyckor (Saltz 1997, Holder 1994). Positiva resultat tillskrivs en kombination av utbildning i ansvarsfull alkoholservering och policyarbete, vilket stämmer överens med STAD-projektets erfarenheter (Holder 1997, Wallin 2002).

Efter kartläggningsarbetet av narkotikasituationen på krogen blir utmaningen att tillsammans med restaurangbransch och myndigheter komma fram till vilka preventiva insatser som skall satsas på i första hand.

SLUTSATS

Resultatet från den här kartläggningen visar att kroganställda rapporterar att narkotika förekommer i stor utsträckning på Stockholms krogar. De kroganställda tycker att det är viktigt att minska narkotikaförekomst på krogen och har en mängd förslag på åtgärder. Dessa kan nu ligga till grund för planeringen av preventivt arbete inom detta område.

LITTERATUR

Andreasson S, Hjalmarsen K, Larsson J et al (1999). Exploring new roads to prevention of alcohol and other drug problems in Sweden: the STAD project. In: Casswell S, Holder H, Holmila M et al (Eds). Fourth Symposium on Community Action research and the prevention of alcohol and other drug problems. Alcohol & Public Health Research Unit, University of Auckland.

Andreasson S, Lindewald B, Rehnman C (2000). Over-serving patrons in licensed premises in Stockholm. *Addiction* 95(3), 359-363.

CAN (2001). Drogutvecklingen i Sverige. Rapport nr.63.

HMSO. Drug misuse declared in 1998: results from the British crime survey (London, HMSO)

Hvitfeldt T, Romelsjö A, Damström Thakker K (1996). Alkohol och droger – vanor och problem i Stockholms län 1996.

Holder H, Reynolds RI (1997). Application of local policy to prevent alcohol problems: experiences from a community trial. *Addiction*,92, 285-292.

Holder HD, Wagenaar AC (1994). Mandated server training and reduced alcohol-involved traffic crashes: a time series analysis of the Oregon experience. *Accident, Analysis and Prevention*, 26, 89-97.

Macdonald Z. Illicit drug use in the UK: evidence from the British crime survey, *British Journal of Criminology*, 39, 585-608.

Maria Ungdom (2001). Årlig statistik.

Pedersen W, Skrondal A (1999). Ecstasy and new patterns of drug use: a normal population study. *Addiction*,94 (11): 1695-706.

Regeringens proposition (2001/02:91). Nationell narkotikahandlingsplan.

Riley SCE, James C, Gregory D, Dingle H, Cadger M (2001). Patterns of recreational drug use at dance events in Edinburgh, Scotland. *Addiction* 96, 1035-1047.

Saltz RF, Stanghetta P (1997). A community-wide responsible beverage service program in three communities: early findings. *Addiction*, 92, 237-249.

Shewan D, Dalgarno P, Marshall A, Lowe E, Cambell M, Nicholson S, Reith G, Mclafferty V, Thompson K (1999). Perceived risk and risk reduction among ecstasy users in Glasgow (Scotland), *International Journal of Drug Policy*, 10, 431-453.

Tossman P, Boldt S, Tensil MD (2001). The use of drugs within the techno party scene in European metropolitan cities. *European Addiction Research*, 7 (1):2-23.

Wallin E, Gripenberg J, Andréasson S (2002). Too drunk for a beer. A study of overserving i Stockholms. Accepted for publication in *Addiction*.

Wallin E, Hjalmarsson K, Brenemark T, Danielsson J (1999). Attityder och uppfattningar om narkotikasituationen på restauranger i Stockholms city. Rapport 9, STAD-projektet.

Wallin E, Norström T, Andréasson S. Responsible beverage service (RBS) in licensed premises in Stockholm – A study of effects on assaults. Manus 2002.

Wallin E (2001). Befolkningens attityder till alkoholserving på restauranger. STAD-projektet, rapport nr. 15.

Winstock AR, Griffiths P, Stewart D (2001). Drugs and the dance music scene: a survey of current drug use patterns among a sample of dance music enthusiasts in the UK. *Drug Alcohol Depend* 1:64(1):9-17.

Virtanen M, Pernanen K (2001). Restaurantbransjens erfaringer med alkohol-, narkotika- og volds- problemer i Bergen. *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift*. Vol. 18 (5-6)

Några frågor om narkotika

STAD-projektet (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) vill veta mer om narkotika på krogarna i Stockholm, tex. hur vanligt det är att kroggäster är narkotikapåverkade. Vem vet det bättre än Du som jobbar i restaurangbranschen? Därför hoppas vi att Du som går den här utbildningen vill hjälpa oss att svara på några frågor. Din medverkan är givetvis frivillig!

Du svarar på frågorna helt anonymt.

När Du fyllt i formuläret så stoppa det i kuvertet och klistra igen.

Stort tack för Din medverkan!

1) Är du man eller kvinna?

- Man
 Kvinna

2) Hur gammal är du? _____ år.

3) Hur länge har du jobbat i restaurangbranschen? _____ år _____ månader.

4) Vad jobbar du som? Här kan du sätta flera kryss.

- Bartender
 Hovmästare
 Servitris/servitör
 Krögare
 Restaurangchef
 Driftansvarig
 Ordningsvakt (förordnad dörrvakt)
 Entrévärd
 Annat, nämligen _____

5) Händer det att du ser narkotikapåverkade gäster på krogen i Stockholm?

- Ja, nästan varje kväll
 Ja, någon gång i veckan
 Ja, någon gång i månaden
 Ja, någon gång halvåret
 Nej
 Vet ej

Kommentar: _____

6) Hur lätt tycker du att det är att se om en gäst är narkotikapåverkad?

- Mycket lätt
 Lätt
 Varken lätt eller svårt
 Svårt
 Mycket svårt
 Vet ej

Kommentar: _____

7) Har du sett någon bli erbjuden narkotika på krogen i Stockholm?

- Ja, nästan varje kväll
- Ja, senaste veckan
- Ja, senaste månaden
- Ja, senaste halvåret
- Ja, senaste året
- Nej
- Vet ej

Kommentar: _____

8) Har du sett någon ta narkotika på krogen i Stockholm?

- Ja, nästan varje kväll
- Ja, senaste veckan
- Ja, senaste månaden
- Ja, senaste halvåret
- Ja, senaste året
- Nej
- Vet ej

Kommentar: _____

9) Jämfört med 5 år sedan, finns det mer eller mindre narkotika på krogen i Stockholm idag?

- Det finns mer narkotika idag
- Ingen skillnad
- Det finns mindre narkotika idag
- Vet ej

Kommentar: _____

10) Har du någon gång bett en narkotikapåverkad gäst lämna krogen där du jobbar?

- Ja, en gång
- Ja, flera gånger
- Nej

Kommentar: _____

11) Tycker du att narkotikapåverkade gäster skall avvisas från krogen?

- Ja, alltid
- Ja, men bara om de missköter sig
- Nej
- Vet ej

Kommentar: _____

12) Tycker du att det skall vara olagligt att vara påverkad av narkotika?

- Ja
 Nej
 Vet inte

Kommentar: _____

13) Tycker du att narkotika skall vara lagligt på samma sätt som tobak och alkohol?

- Ja
 Nej
 Vet inte

Kommentar: _____

14) Om du skulle se någon ta narkotika på din krog vad skulle du göra? Här kan du sätta flera kryss.

- Kontakta en chef eller annan kollega
 Kontakta dörrpersonal
 Ringa polisen
 Vet inte
 Ingenting

Kommentar: _____

15) Har du någon gång blivit erbjuden något av följande narkotika? Sätt ett kryss för varje rad.

	Nej	Ja, en gång	Ja, flera ggr
a) Hasch/Marijuana	☐	☐	☐
b) Amfetamin (eller liknande centralstimulantia)	☐	☐	☐
c) Kokain	☐	☐	☐
d) Heroin i injektionsform	☐	☐	☐
e) Heroin i rökform	☐	☐	☐
f) Ecstasy	☐	☐	☐
g) LSD	☐	☐	☐
h) Hallucinogena svampar	☐	☐	☐
i) Sömnmedel eller lugnande medel (rohypnol, valium m fl)	☐	☐	☐
j) Annan typ av narkotika...	☐	☐	☐

...nämligen _____

Om du aldrig har blivit erbjuden narkotika hoppa till fråga 18.

BILAGA 1

16) Var blev du erbjuden att pröva narkotika? Sätt ett kryss för varje rad.

	Nej	Ja, en gång	Ja, flera ggr
a) På krogen (t ex nattklubb, bar, pub)	☐	☐	☐
b) Hos vänner (t ex privata fester)	☐	☐	☐
c) På rave fest	☐	☐	☐
d) På gatan	☐	☐	☐
e) På jobbet	☐	☐	☐
f) Utomlands	☐	☐	☐
g) Annat ställe...	☐	☐	☐

...nämligen _____

17) Har du blivit erbjuden narkotika på krogen i Stockholm?

- Ja, senaste veckan
- Ja, senaste månaden
- Ja, senaste halvåret
- Ja, senaste året
- Ja, men för flera år sedan
- Nej, har aldrig hänt

Kommentar: _____

18) Har du använt något eller några av följande narkotika? Sätt ett kryss för varje rad.

	Nej	En gång	2-4 ggr	5-20 ggr	Mer än 20 ggr
a) Hasch/Marijuana	☐	☐	☐	☐	☐
b) Amfetamin (eller liknande centralstimulantia)	☐	☐	☐	☐	☐
c) Kokain	☐	☐	☐	☐	☐
d) Heroin i injektionsform	☐	☐	☐	☐	☐
e) Heroin i rökform	☐	☐	☐	☐	☐
f) Ecstasy	☐	☐	☐	☐	☐
g) LSD	☐	☐	☐	☐	☐
h) Hallucinogena svampar	☐	☐	☐	☐	☐
i) Sömnmedel eller lugnande medel (rohypnol, valium m fl)	☐	☐	☐	☐	☐
j) Annan typ av narkotika...	☐	☐	☐	☐	☐

...nämligen _____

Om du aldrig har använt narkotika hoppa till fråga 23.

BILAGA 1

19) Vad fick dig att vilja pröva narkotika? Här kan du sätta flera kryss.

- Jag var nyfiken
- Kamrattryck
- Jag blev bjuden
- Jag blev lurad
- För att orka med att jobba/plugga
- För att slippa bakfylla
- För att orka festa
- Jag var full och hade inte riktig koll på vad jag gjorde
- Annat, nämligen _____

20) När använde du narkotika senast?

- Senaste veckan
- Senaste månaden
- Senaste halvåret
- Senaste året
- Flera år sedan
- Har aldrig använt narkotika

Kommentar: _____

21) Var har du använt narkotika? Sätt ett kryss för varje rad.

	Nej	En gång	2-4 ggr	5-20 ggr	Mer än 20 ggr
a) På krogen (t ex nattklubb, bar, pub)	☐	☐	☐	☐	☐
b) Hos vänner	☐	☐	☐	☐	☐
c) På rave fest	☐	☐	☐	☐	☐
d) På arbetsplatsen	☐	☐	☐	☐	☐
e) Hemma	☐	☐	☐	☐	☐
f) Utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
g) Annat ställe...	☐	☐	☐	☐	☐

...nämligen _____

22) Har du använt narkotika på krogen i Stockholm?

- Ja, en gång
- Ja, flera gånger
- Nej

Kommentar: _____

BILAGA 1

23) Vad tror du att krogen kan göra för att minska narkotikabruk/missbruk bland gäster och personal?

Tack för dina förslag! Vi är jätteintresserade av vad du som jobbar på krogen har för idéer.

24) Vad tycker du om frågorna som du har svarat på? Här kan du sätta flera kryss.

- Mycket bra
- Bra
- Varken bra eller dåliga
- Dåliga
- Mycket dåliga
- Intressanta
- För personliga
- Svåra att förstå

Kommentar: _____

Stort TACK för Din medverkan!